

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2021 r., w sprawie II C 276/18 Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi:

1. zasądził od pozwanej A. I. na rzecz powódki M. I. (1) kwotę 14.075,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 lutego 2021 roku do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałej części; zasądził od powódki M. I. (1) na rzecz pozwanej A. I. kwotę 1.924,69 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania; obciążył, tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków, na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi: powódkę M. I. (1) kwotą 2.126,04 zł, którą nakazał ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki w punkcie 1. wyroku, pozwaną A. I. kwotą 1.095,23 zł ; nakazał zwrot na rzecz pozwanej A. I. ze Skarbu Państwa – Kasy Sądu Rejonowego dla Łodzi Widzewa w Łodzi kwoty 1.000,00 zł tytułem niewykorzystanej zaliczki, uiszczonej w dniu 14 października 2019 roku, pod pozycją 500053046974;

2. zasądził od pozwanej A. I. na rzecz powódki K. K. (1) kwotę 14.075,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 11 lutego 2021 roku do dnia zapłaty; oddalił powództwo w pozostałej części; zasądził od powódki K. K. (1) na rzecz pozwanej A. I. kwotę 1.199,47 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania; obciążył, tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków, na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi: powódkę K. K. (1) kwotą 740,04 zł, którą nakazał ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki K. K. (1) w punkcie II.1. wyroku, pozwaną A. I. kwotą 381,23 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że J. B. (1) zmarła w dniu 14 stycznia 2013 roku. W dacie śmierci była zamężna z F. B.. Miała dwie córki: M. I. (2) z domu B. i K. K. (2) z domu B.. Żaden ze spadkobierców ustawowych nie został wydziedziczony, ani uznany za niegodnego dziedziczenia. Prawomocnym postanowieniem z dnia 25 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, w sprawie II Ns 1722/16 stwierdził, iż spadek po J. B. (2) z domu B., córce I. i Z., na podstawie ustawy nabyli: mąż F. B. oraz dzieci: M. I. (2) z domu B. i K. K. (2) z domu B. po 1/3 części każde z nich. F. B. zmarł w dniu 18 kwietnia 2016 roku. W dacie śmierci był wdowcem. Miała dwie córki: M. I. (2) z domu B. i K. K. (2) z domu B.. Żaden ze spadkobierców ustawowych nie został wydziedziczony, ani uznany za niegodnego dziedziczenia. Prawomocnym postanowieniem z dnia 20 września 2017 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, w sprawie II Ns 608/17 stwierdził, iż spadek po F. B., na podstawie ustawy nabyły córki: M. I. (2) z domu B. i K. K. (2) z domu B. po 1/3 części każde z nich.

Sąd Rejonowy ustalił dalej, że aktem notarialnym z dnia 17 grudnia 1999 roku J. i F. małżonkowie B. kupili od Miasta Ł. jako odrębną własność samodzielny lokal mieszkalny numer (...) przy ulicy (...) w Ł. wraz z prawami z nim związanymi. W drodze umowy darowizny sporządzonej aktem notarialnym dnia 25 lutego 2011 roku J. i F. małżonkowie B. darowali A. I. lokal mieszkalny numer (...) przy ulicy (...) w Ł.. W umowie obdarowana ustanowiła na rzecz darczyńców prawo dożywotniego i nieodpłatnego użytkowania mieszkania będącego przedmiotem darowizny. W umowie darczyńcy oświadczyli, że darowizna ta dokonana została ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia na schedę spadkową. J. B. (1) od 1993 roku do grudnia 2012 roku mieszkała z M. I. (1) w domu w Ż.. Ojciec powódek przyjeżdżał do Ż., bowiem na stałe mieszkał w lokalu mieszkalnym numer (...) przy ulicy (...) w Ł.. J. B. (1) cierpiała na nadczynność tarczycy, zakrzepicę żył kończyn dolnych. Spadkodawczyni bagatelizowała te choroby, nie chciała się leczyć, nie zawsze stosowała zalecenia lekarzy. W 2006 roku na nodze otworzyła się rana, która przez lata się nie goiła. J. B. (1) opiekowała się córka M. I. (1). Trzy tygodnie przed śmiercią spadkodawczyni, na skutek interwencji pozwanej trafiła, w stanie ciężkim, do szpitala, gdzie amputowano jej nogę, zabezpieczono pęcherze po oparzeniach oraz odleżyny. Po opuszczeniu szpitala spadkodawczyni została umieszczona w zakładzie opiekuńczym, gdzie zmarła. K. K. (1) mieszka w W.. Przejeżdżała do swojej matki średnio co dwa miesiące, dzwoniła do niej raz na tydzień. Nie pomagała w opiece nad matką, nie była skonfliktowana z matką. M. I. (1) odwiedzała F. B. raz na 2-3 tygodnie, czasami do niego dzwoniła. K. K. (1) bywała u niego średnio 1-2 razy w roku. Spadkodawca nie był skonfliktowany z córkami. Skarżył się na rzadkie kontakty z córkami. Czuł się samotny. Po przebytych zabiegu operacyjnym rogówki, ze spadkodawcą zamieszkała wnuczka B. B. (2). W kwietniu 2016 roku spadkodawca złamał nogę. Opiekowała się

nim M. I. (1) z córką B. B. (2). Pomagała też pozwana i K. K. (1). Po złamaniu biodra przez F. B. pozwana umieściła spadkodawcę w zakładzie opiekuńczym. W dacie darowizny lokal położony w Ł. przy ulicy (...), był zaniedbany, wymagał przeprowadzenia remontu W 2019 roku, pozwana przeprowadziła gruntowny remont lokalu. Wartość samodzielnego lokalu mieszkalnego numer (...) określona według stanu z dnia 25 lutego 2011 roku, a według cen na datę opinii wynosi 174.000 zł. Wartość służebności osobistej ustanowionej na rzecz F. i J. małżonków B. według stanu na dzień 25 lutego 2011 roku wynosi 61.400,00 zł. Wartość rynkowa nieruchomości przy uwzględnieniu jej obciążenia prawem dożywotniego i nieodpłatnego użytkowania wynosi 112.600,00 zł.

Dokonując oceny prawnej zgłoszonych roszczeń, Sąd I instancji przyjął m.in., że nie podlegający uwzględnieniu okazał się podnoszony przez pozwaną zarzut potrącenia. W myśl przepisu art. 203¹ § 1 k.p.c. podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego. Niniejszy przepis został dodany przez art. 1 pkt 69 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2019.1469) i zaczął obowiązywać od 7 lutego 2020 r. Cytowany przepis art. 203¹ § 1 k.p.c. należało zastosować, gdyż ustawa wprowadzająca nie zawierała przepisów przejściowych, a więc należy stosować przepis obowiązujący w chwili orzekania. Zatem w myśl przepisu art. 203¹ § 1 k.p.c., zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwaną nie mógł zostać uwzględniony. Ograniczenia wprowadzone treścią art. 203¹ k.p.c. ma pozwolić uniknąć poszerzania procesu o badanie stosunków prawnych niezwiązanych z tym stosunkiem prawnym, z którego powód wywodzi swe roszczenia i który stanowi zasadniczy przedmiot rozpoznania w procesie. Zgłoszenie zarzutu opartego na wierzytelności niespełniającej żadnego z tych wymagań będzie skutkowało bezskutecznością zarzutu i jego nieuwzględnieniem w rozstrzygnięciu. W realiach rozstrzyganej sprawy brak jest tożsamości stosunku prawnego, gdyż roszczenie powódki M. I. (1) dotyczy zachowku, zaś pozwanej ewentualnych umów pożyczek. Są to dwa zupełnie odrębne roszczenia, wywodzące się z dwóch różnych stosunków prawnych. Ponadto wierzytelność pozwanej nie była niesporna, bowiem została zakwestionowana przez powódkę M. I. (1). Nie była również uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanej.

Apelację od tego wyroku złożyła pozwana. Zarzuciła Sądowi I instancji naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na rozstrzygnięcie: art. 203¹ § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie za niedopuszczalny zarzut potrącenia podniesiony w piśmie procesowym z dnia 3 września 2020 roku, podczas gdy wierzytelność pozwanej została uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanej, w postaci bankowych potwierdzeń przelewu i wyciągu z rachunku bankowego (pochodzących od osoby trzeciej - (...) S.A.), a nadto zarzut został podniesiony z zachowaniem terminu wskazanego w § 2 oraz z zachowaniem formy wskazanej w § 3; art. 327¹ § 1 k.p.c. poprzez brak uzasadnienia przyczyn (poza ogólnym przytoczeniem przepisu art. 203¹ k.p.c.), dla których uznano zarzut potrącenia za niedopuszczalny, w szczególności poprzez brak przytoczenia jakiegokolwiek argumentacji, dla której nie uznano przedłożonych dokumentów w postaci bankowych potwierdzeń przelewu za dokument uprawdopodobniający wierzytelność i nie pochodzący wyłącznie od pozwanej (a na tę przesłankę pozwana powołała się w piśmie z dnia 3 września 2020 r.), co uniemożliwia odniesienie się w zarzutach apelacji do argumentacji sądu, a w konsekwencji kontrolę instancyjną wyroku; art. 233 § 1 w zw. z art. 243 k.p.c. poprzez wadliwą ocenę dowodu z dokumentów w postaci bankowych potwierdzeń przelewu i wyciągu z rachunku bankowego (załączonych do pisma procesowego z 3 września 2020 roku) i uznanie, że wskazane dokumenty nie uprawdopodobniają, że pozwana zawarła z M. I. (1) szereg umów pożyczki na łączną kwotę 24.785,00 zł, podczas gdy dokumenty te fakt ten uprawdopodobniają; art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. poprzez pominięcie wniosku o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka T. K., podczas gdy dowód ten został zgłoszony na istotne dla sprawy okoliczności związane z wzajemną wierzytelnością pozwanej; art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez pominięcie wniosku o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron w zakresie faktów wskazanych w piśmie procesowym z dnia 3 września 2020 r., podczas gdy dowód ten był zgłoszony na okoliczności istotne, związane z wzajemną wierzytelnością pozwanej, art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie przy dokonywaniu ustaleń faktycznych (pomimo formalnego przeprowadzenia dowodu, z uwagi na brak wydania postanowienia, o którym mowa w art. 243² k.p.c.) dokumentów złożonych wraz z pismem z dnia 3 września 2020 roku, w postaci

potwierdzeń przelewów, wyciągu z rachunku bankowego, wypowiedzenia pożyczki z potwierdzeniem odbioru oraz oświadczenia o potrąceniu, a także potwierdzenia odbioru oświadczenia o potrąceniu złożonego na rozprawie dnia 28 stycznia 2021 roku, podczas gdy z dokumentów tych wynikały okoliczności istotne, związane ze zgłoszonym zarzutem potrącenia, które to naruszenia (art. 235² § 1 pkt 2, 5 oraz art. 233 § 1 k.p.c.) skutkowały wadliwym niedokonaniem jakichkolwiek ustaleń faktycznych związanych ze zgłoszonym zarzutem potrącenia, w szczególności brakiem ustalenia, iż pozwanej przysługiwała wierzytelność z tytułu pożyczek w łącznej kwocie 24.785,00 zł, która to została skutecznie potrącona z wierzytelnością M. I. (1) z tytułu zachowku; obrazę prawa materialnego: art. 498 § 2 k.c. poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz M. I. (1) kwoty 14.075,00 zł, podczas gdy na skutek złożonego oświadczenia o potrąceniu, doszło do wzajemnego umorzenia wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej. W konkluzji wniosła o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w zaskarżonej części oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył,

co następuje :

Apelacja jest bezzasadna i została oparta na błędnych założeniach. Przedmiotem roszczenia zgłoszonego przez powódkę M. I. (1) jest żądanie zapłaty z tytułu zachowku. Przedmiotem roszczenia zgłoszonego przez pozwaną A. I. wobec powódki M. I. (1) jest żądanie zapłaty – zwrotu pożyczki.

Jak stanowi przepis art. 203¹ § 1 k.p.c. podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego. Niewątpliwym więc jest, że obydwie wierzytelności nie pochodzą z tego samego stosunku prawnego. Oczywistym jest, że wierzytelność pozwanej jest sporna. Pozostaje więc pytanie czy została uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanej. Otóż nie. Istotnie, Sąd I instancji może nieco kwestię tę pominął w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia, ale samo orzeczenie odpowiada prawu. Pozwana twierdzi, że zawarła z powódką M. I. (1) umowę – umowy pożyczki. Powołuje się tu na dokumenty pochodzące od osoby trzeciej – banku, z których wynika przepływ środków finansowych pomiędzy stronami. Dokumenty te dowodzą, że takie przepływy miały miejsce, ale w żaden sposób nie uprawdopodobniają, że przepływy te związane były z umową/ umowami pożyczki. Przede wszystkim – wierzytelność musi być uprawdopodobniona dokumentem pochodzącym nie od pozwanej. Wierzytelność, a więc prawo pozwanej do żądania od dłużniczki zapłaty. To, że pomiędzy stronami dochodziło do przepływu środków pieniężnych nie oznacza jeszcze, że przepływy te następowały z obowiązkiem zwrotu, a na tym opiera się istota pożyczki. Słusznie więc Sąd I instancji nie dopuścił na te okoliczności dowodów z osobowych źródeł dowodowych, albowiem uprawdopodobnienie ma nastąpić wyłącznie dokumentem – do czego w tej sprawie nie doszło. W tym świetle – wszystkie zarzuty apelacji uznać trzeba za bezzasadne.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.